

Dossier ^{de} Treball ^{NÚMERO} 2

DESEMBRE 2018

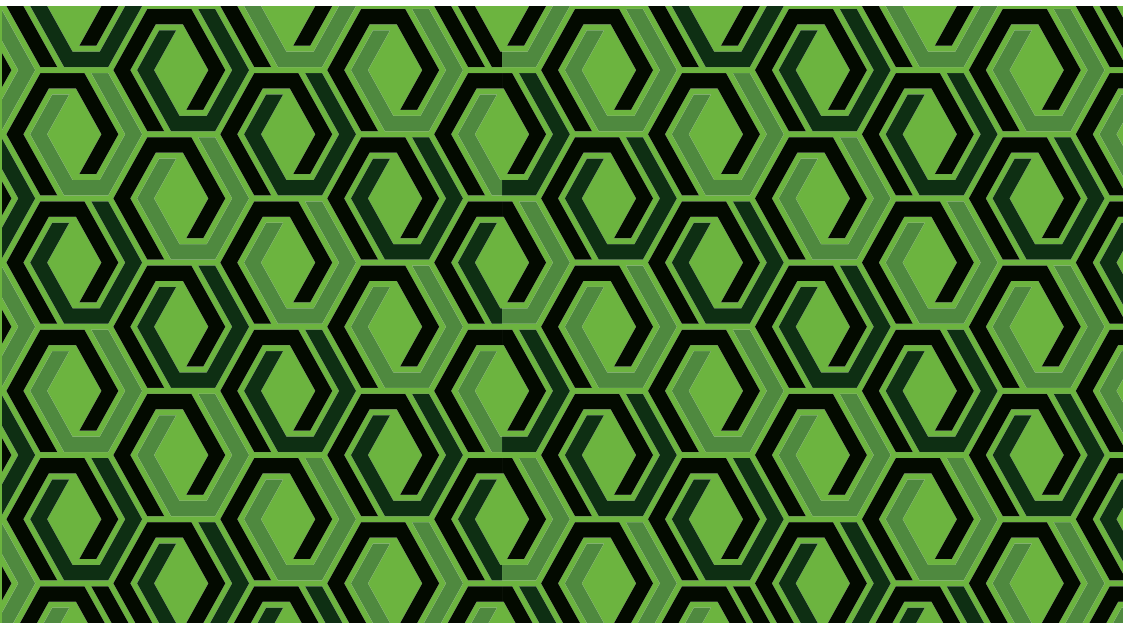
COL·LEGI OFICIAL
DE TREBALL SOCIAL
DE CATALUNYA

www.tscat.cat

Treball Social Comunitari a debat

REFLEXIONS I PROPOSTES EN EL CONTEXT ACTUAL

Comissió de Treball Social Comunitari
Col·legi Oficial de Treball Social de Catalunya

Treball Social Comunitari a debat

**REFLEXIONS I PROPOSTES
EN EL CONTEXT ACTUAL**

**Comissió de Treball Social Comunitari
Col·legi Oficial de Treball Social de Catalunya**

Desembre 2018

Títol: Treball Social Comunitari a debat:
reflexions i propostes en el context actual

Autors: Comissió de Treball Social Comunitari
Col·legi Oficial de Treball Social de Catalunya

Edita: Col·legi Oficial de Treball Social de Catalunya

Data de publicació: desembre 2018

ISBN: 978-84-09-07993-3

Disseny, maquetació i impressió: Sprint Copy, SL

Sumari

Introducció	5
Procés metodològic	7
Reflexions i aportacions sobre el Treball Social Comunitari	11
Reptes	31
Referències	37
Participants	39

Introducció

La Junta del Col·legi de Treball Social de Catalunya ha impulsat una comissió sobre el treball social comunitari amb l'objectiu de promoure la praxi professional del treball social comunitari. En un moment com l'actual, en què el Col·legi prioritza el compromís amb les persones, l'entitat vol ser una veu professional clara i forta davant de les administracions i entitats socials per reafirmar la missió social de la professió en defensa dels drets de les persones i d'un desenvolupament ple de la població i de la mateixa professió.

El debat de la comissió ha consistit en una revisió crítica dels nostres posicionaments professionals per tornar a pensar, a través de la pràctica i de la reflexió, com fer un treball social comunitari que sigui transformador dins de les organitzacions, amb la resta de subsistemes de benestar i a través del treball conjunt entre institucions, entitats i moviments socials. Així doncs, aquest document ha de servir per comunicar i compartir una posició professional sobre el treball social comunitari, oberta als ciutadans i a les institucions, així com a altres col·lectius que contribueixen a definir-lo en el nou context social.

Entenem que el treball social va indissociablement lligat a uns valors i a uns posicionaments ideològics diversos que cal identificar. Hem centrat la reflexió entorn el treball social comunitari i no el treball comunitari perquè, com a professionals del treball social, necessitem aprofundir aquesta dimensió

de la nostra tasca reconeixent la feina que fem els treballadors socials quan participem juntament amb altres actors socials i subsistemes en la comunitat. També distingim el treball social comunitari del que anomenem la “perspectiva comunitària”, un aspecte que entenem que està implícit (o que ho hauria d’estar) en qualsevol forma metodològica d’intervenció des del treball social.

Aquesta reflexió és, doncs, el punt d’arribada d’un procés que la Comissió de Treball Social Comunitari del Col·legi va iniciar el setembre de 2014, i és, alhora, el punt de partida per a un debat i un compromís molt més ampli.

Aquest document inclou tres grans apartats. En primer lloc, expliquem la metodologia que hem aplicat fins a arribar a l’elaboració del document i el procés que ens proposem seguir. En el segon apartat sintetitzem el conjunt de reflexions i aportacions que hem elaborat i que hem organitzat en quatre blocs: “Context social, econòmic i polític i treball social comunitari”, “Aprendre intervenint. Saber i habilitats pràctiques del treball social comunitari”, “Ètica i política del treball social comunitari”, “El context organitzatiu: límits i oportunitat del treball social comunitari”. I, finalment, en el tercer apartat definim els reptes que ens plantegem i que ens impulsen a fer nous passos.

Procés metodològic

Abans de la formalització de la Comissió, la Junta del Col·legi va convocar diversos professionals a tres sessions de treball per debatre obertament sobre la pertinència del treball social comunitari en l'actual context social, polític i econòmic.

Fruit d'aquests debats es va constituir la Comissió de Treball Social Comunitari del Col·legi (2014), les participants de la qual teníem clar que no es tractava de fer una reflexió interna, sinó d'obrir i buscar sistemes de treball conjunt amb amplis sectors de la professió.

Aquesta etapa prèvia va servir per situar un punt de partida comú entre participants i la Junta del Col·legi i per definir amb claredat els objectius de la Comissió. L'elaboració d'aquest treball ha estat col·lectiva, ha implicat un procés de: interrogació i qüestionament - reflexió integrada (aportacions externes teòriques i pràctiques, i debats interns de la nostra Comissió, i de la de Serveis Socials Bàsics) - elaboració de síntesi.

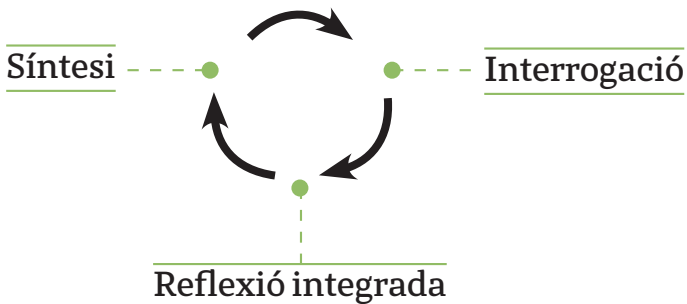

Figura1. Procés metodològic

A partir d'aquesta dinàmica metodològica, hem seguit les següents fases de treball:

FASES DE TREBALL	ACTIVITAT
A. Exploració d'interrogants	Cicle de debats oberts.
B. Sistematització	Cicle de discussió interna dins de la Comissió.
C. Elaboració del document	Revisió i síntesi del material registrat per construir un cos argumental.

A. Exploració d'interrogants

Identificació de qüestions i interrogants sobre el treball social comunitari en l'actual context, i organització del **I Cicle de Debats i Reflexió sobre Treball Social Comunitari** (2014-2015). Aquest procés es va iniciar a partir d'unes primeres preguntes inspiradores organitzades en quatre apartats:

1. Com hem de llegir el context actual?

El treball comunitari és ara més necessari que mai? Implica una manera de "substituir" l'estat del benestar en crisi? Com operar en el sistema actual amb articulacions complexes i actors i escenaris nous?

2. Aprendre intervenint. Saber i habilitats pràctiques del treball social comunitari.

Els treballadors i treballadores socials aporten res d'específic a la intervenció comunitària o als moviments socials? Cal especialitzar-se? Com

caldría treballar la vinculació dels grups de població en situació d'alta vulnerabilitat, de risc d'exclusió, etc., en els processos d'organització comunitària? Quina diferència hi ha entre treball de grup, treball en xarxa i intervenció comunitària?

3. Entre acomodar-se i desobeir!

Rol i posició ètica–política dels professionals del treball social.

On són els límits i les possibilitats de l'exercici de la desobediència professional? Marcs individuals i col·lectius. Com sumem a la indignació? Quins és el poder del treball social en la pràctica professional? Quins usos se'n fa? Com orientar-nos? Quines possibilitats de transformació tenim? Quines són les funcions i els rols del treball social comunitari en el context actual?

4. Límits i oportunitats per fer treball social comunitari.

És cert que ens trobem davant d'una organització i un mandat legal pensat per afavorir la perspectiva individual per sobre de la comunitària? Quina ha de ser l'organització dels serveis socials perquè sigui possible un enfocament comunitari de l'acció social? Com construïm respostes d'organització col·lectiva des dels serveis socials bàsics (o en col·laboració amb altres serveis)? Espais i connectors de permeabilitat. La construcció de l'estigma del despatx i la "gestoria de papers" *versus* el mite del treball al carrer. Som gestionadors o acompanyadors de subjectes?

Aquestes sessions de treball eren obertes i pretenien encetar una reflexió amb tots els treballadors socials que se sentissin atrets per les qüestions plantejades, a les quals preteníem donar resposta a través del cicle de treball. Alhora, vam procurar que la metodologia de cadascuna de les sessions fos diversa, i així vam explorar diferents formats metodològics: conferències, exposicions pràctiques amb treball de grups, taules rodona teoricopràctiques, tallers dialògics.

De cadascuna de les sessions, n'hem fet un relat on hem recollit els elements de contingut principals.

B. Sistematització: construcció d'una reflexió integrada en debats interns

En el marc de la Comissió de Treball Social Comunitari ens vam proposar reflexionar sobre els continguts treballats en el cicle. Es tractava de donar resposta a les qüestions i els interrogants identificats al principi. Preteníem, també, integrar-los i donar-los un sentit global i, molt especialment, buscant el posicionament com a Comissió i com a Col·legi. Per fer aquest tasca es van incorporar a la Comissió persones de la Comissió de Serveis Socials Bàsics, atès l'interès d'aquesta comissió per reflexionar i incorporar la pràctica comunitària als serveis socials.

Igualment, la Comissió de Serveis Socials Bàsics va dur a terme un procés reflexiu a partir de la sistematització de la seva experiència, orientada per unes preguntes en relació amb la necessitat de fer treball social comunitari, les experiències actuals pel que fa a la vinculació de la població en situació de vulnerabilitat en els processos d'organització comunitària, i les interaccions de les intervencions comunitàries en altres tipus d'intervenció social. Aquestes reflexions han estat incorporades en el document.

Cada sessió interna ha donat com lloc a una sistematització del debat, on es reflecteix el consens entorn de les respostes dels interrogants plantejats a l'inici.

C. Elaboració del document

Aquesta etapa consisteix en l'elaboració d'una síntesi dels continguts treballats en el cicle obert i les reflexions de la Comissió.

Com ja hem dit a la introducció, aquest document és un punt de partida per treballar més àmpliament que hauria de servir com a referència per repensar el rol dels treballadors i les treballadores socials al país que estem construint. Des d'aquest punt de vista preveiem encara les fases següents:

Reflexions i aportacions sobre el Treball Social Comunitari

Context social, econòmic i polític i Treball Social Comunitari

El treball social comunitari i la seva aportació al treball social transformador

L'actual context social, econòmic i polític és conseqüència de la reorganització mundial de l'economia i de la gestió política dels seus efectes, i es caracteritza, segons Riera (2015), per unes taxes d'atur elevades i una important reducció de les polítiques d'igualtat d'oportunitats i de rendes bàsiques, cosa que posa en evidència més que mai la centralitat i la importància del treball comunitari. Un treball comunitari que, en una lògica redistributiva i de promoció social, pugui contribuir al canvi de valors, actituds, relacions i organització social.

Reconeixent aquesta potencialitat transformadora del treball comunitari, considerem que el que permet que sigui transformador és el posicionament ètic i ideològic del professional, i no pas l'ús d'una determinada estratègia metodològica (intervenció individual, grupal o comunitària). En aquest sentit, la re-

flexió sobre la posició comprensiva del món que té el professional és un repte fonamental per entendre que el treball social comunitari no exclou la pràctica d'un treball social individual apoderador que pugui inserir-se en dinàmiques col·lectives per tal que el canvi pugui tenir un cert impacte social.

Quan parlem de transformació, el terme inclou un rerefons clarament polític. Per tant, quan ens situem en aquesta perspectiva professional hem de saber que hi ha molts estadis diferents en els processos de canvi i que el seu abast dependrà, sobretot, del recorregut que s'hagi dut a terme, de la realitat o el lloc d'on parteixen els subjectes i dels nivells individuals i col·lectius de partida.

Hi ha moltes entitats, també, que des de fora dels serveis socials institucionals o públics impulsen projectes comunitaris de característiques i formats diversos, com ara el projecte Obertament, el projecte Pla Buits, dinamització d'escalas de veïns, etc. Segurament, és imprudent i agosarat dir que aquests projectes transformen l'estructura política, econòmica i social. Però sí que són, probablement, espais generadors de canvis que permeten als subjectes estar més preparats i prendre més consciència del món per incidir-hi. Aquests canvis enllaçats amb altres, en diferents estadis i amb moviments més amplis, de llarg recorregut i abast poden esdevenir transformadors; sempre que ho entenguem no com una fita, sinó com un recorregut d'ampli abast, format per una densa trama d'elements i contextos que ho facin possible. Entenem que aquest reconeixement de llarg recorregut i multidimensional no invalida que parlem de treball social transformador.

Cal canviar posicionaments de treball, crear vincles apoderadors dels usuaris amb els moviments de defensa i protecció, i allà on no hi ha xarxes, promoure-les. Proposem revisar les formes d'atenció de la població vulnerable, transformar la relació que s'estableix amb els subjectes, interpel·lar l'altre perquè pugui deixar de jugar el paper d'afectat o víctima (un paper que es reforça des de determinats posicionaments del treball social) i transiti cap a actituds proactives (connexió amb moviments de defensa i xarxes de protecció recíproca); també perquè d'aquesta manera deixi de quedar sotmès a la posició de rebre i pugui conquerir la seva possibilitat de donar. Hem constatat que quan les persones se situen en una altra posició i en entorns de treball de grup, es poden treballar actituds d'afrontament molt diferents (per exemple, connectar

amb horts comunitaris, posar en contacte usuaris amb moviments socials i plataformes d'afectats, xarxes d'intercanvi de barri i recollida de signatures).

El treball comunitari no implica una manera de suplir l'estat de benestar

Creiem que en un context com l'actual i donada l'existència de greus situacions de vulnerabilitat i d'exclusió social, hi ha el risc que el treball comunitari promogui pràctiques assistencialistes i que acabin suplint el que no es fa des de l'administració. El repte és com connectar l'abordatge d'aquestes situacions de vulnerabilitat i d'exclusió social i les conseqüències que tenen en la vida quotidiana de les persones amb la reivindicació política i la construcció com a subjectes polítics dins de moviments socials més amplis, tal com es fa, salvant les distàncies contextuais, polítiques i socials, en molts llocs de Llatinoamèrica.

Articulacions complexes, nous actors i nous escenaris

A més de les iniciatives del treball comunitari promogudes per l'administració local, la Generalitat i les entitats del tercer sector, actualment existeixen nous moviments socials, com la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca, que estan generant pràctiques quotidianes organitzades i estructurades de treball comunitari molt potents, creatives, militants i escassament professionalitzades.

Paradoxalment, també emergeixen com a nous actors fundacions vinculades a entitats financeres que propicien el desenvolupament comunitari i interultural de comunitats amb diferents vulnerabilitats. La qual cosa planteja de nou molts interrogants.

Concebut el treball social com a contribució a la transformació social, ens sentim, com a ciutadans i com a professionals, interpel·lats i amb la necessitat de crear de manera cooperativa i amb la participació dels moviments socials, el Col·legi i la Universitat nous sabers i estratègies d'organització i d'intervenció a partir de la recerca, l'acció participativa i la sistematització d'experiències.

Aprendre intervenint sabers i habilitats pràctiques del Treball Comunitari

Aprenem intervenint. Molts professionals treballem comunitàriament a força de llançar-nos a fer-ho. Hi ha una experiència i expertesa adquirides amb la pràctica que poques vegades ens dediquem a sistematitzar i valorar.

Observem dificultats dels professionals del treball social comunitari per identificar les habilitats i les tècniques d'intervenció comunitària que es despleguen en les nostres actuacions. Considerem que, als professionals, no ens és fàcil resumir l'experiència, explicar els beneficis i impactes d'un projecte concret i demostrar quines han estat les nostres aportacions com a treballadors o treballadores socials (o no tenim el costum de fer-ho). En aquest sentit, considerem que la dificultat per poder transmetre "en què som bons" i "què és el que podem aportar" contribueix a la invisibilització del treball social en el treball comunitari.

A dia d'avui, des dels serveis socials bàsics es duu a terme molt treball en xarxa entre professionals de diferents serveis públics i altres entitats del territori. Tanmateix, el treball comunitari continua sent un repte pendent. Perquè el treball comunitari passi a ser una realitat en els equips dels serveis socials bàsics, cal donar a les iniciatives de coordinació i treball en xarxa una orientació comunitària, de creació de noves respostes creatives a les necessitats del barri; treballar de forma col·laborativa amb els diferents membres de la comunitat (veïns i veïnes, entitats, moviments socials i serveis); promoure la participació dels ciutadans i ciutadanes en les intervencions públiques al territori; i fer de catalitzadors perquè els veïns i veïnes s'autoorganitzin i col·laborin per millorar la qualitat de vida al barri.

Per assolir aquests objectius, el treball social aporta coneixements i habilitats específiques a la intervenció comunitària:

- *Ser generadors de vincles*. El que atorga legitimitat als treballadors o treballadores socials per fer treball comunitari és la seva experiència en la construcció de vincles relacionals amb les persones de cada territori i el coneixement

que tenen de les necessitats socials de cadascú i de la cobertura d'aquestes necessitats. El treballador social ha de vetllar per ser capaç d'aglutinar aquest coneixement i convertir-lo en una acció transformadora. Ha d'habilitar una metodologia participativa que esdevingui un espai de visió-reflexió i participació que doni resposta a les necessitats socials però sempre des d'un punt de vista col·lectiu.

- Aportar mirada holística. La intervenció comunitària des del treball social pot donar-se en diferents contextos: el teixit associatiu, els moviments socials, un equipament, els serveis socials bàsics, o bé altres serveis municipals o autonòmics de diferents àmbits específics que incideixen en un territori.

L'aportació del treball social en l'àmbit comunitari el podem descriure com la mirada i comprensió holística de les situacions socials, la facilitació d'eines organitzatives del procés i les aportacions de sabers i recursos, provinents de les organitzacions de referència o bé de les seves xarxes de vinculació i "connectivitat" entre persones i organitzacions diverses.

En aquesta línia, el treball social aporta una anàlisi de la realitat que té en compte l'individu, el grup i la comunitat en relació amb el seu entorn. Tanmateix, aquest entorn s'explora des de diferents dimensions (social, salut, habitatge, etc.) i destacant-ne en tot moment la seva interdependència.

- Facilitador d'aliances. Cal vetllar per la participació de la població en situació de vulnerabilitat en els processos d'intervenció comunitària. Per fer-ho possible, cal treballar la confiança de la persona/grup amb el professional com a primer pas per poder intervenir en la comunitat; acompanyar la persona al seu espai de vida (domicili, barri...) promovent la vinculació de la persona amb les xarxes informals i formals del territori; facilitar/crear espais de relació d'aquests ciutadans i ciutadanes des dels equips dels centres de serveis socials bàsics en espais més comunitaris, i promoure en els plans d'actuació línies que potencien la participació de la població en alta vulnerabilitat atesa als centres de serveis socials bàsics amb l'objectiu d'afavorir la inclusió social.
- Ser agents d'enllaç i aportar les nostres habilitats relacionals per promoure el vincle i l'aliança entre persones, organitzacions i processos. Aquest paper

d'enllaç es dona en un doble sentit, no només amb els col·lectius en situació de més vulnerabilitat, sinó també amb (i entre) els moviments socials i altres agents socials presents al territori. Alhora que podem fomentar la creació i el sosteniment dels equips de treball fruit d'aquesta coordinació. És a la nostra mà fer que aquests possibles vincles tinguin una trajectòria basada en relacions de suport, en cap cas de dependència. Per aconseguir aquesta figura d'enllaç, cal promoure espais de reflexió i creació on tots els agents que estiguin interessats en el projecte siguin convocats i es promogui la seva participació. D'altra banda, també hem de donar resposta a les convocatòries de participació que rebem els treballadors socials provinents dels agents socials del territori, moviments socials, etc.

- Aportar mètode. Quan parlem d'aportar mètode, ens referim al suport a l'organització (actes, convocatòria, planificació del procés, dinamització dels espais...) i a aquells procediments que fan possible que la intervenció comunitària esdevingui un procés formulat en clau de projecte. En parlar de projecte, considerem que el procés ha de tenir una justificació, uns objectius generals i específics, una metodologia pròpia que cal consensuar, unes activitats concretes i uns criteris d'avaluació comuns. Aportar aquesta forma de treballar pot alentir el procés però el dota de fermesa.
- Contribuir a la transversalitat (en la mirada i en la forma d'intervenir). Treball en xarxa, coordinació, capacitat d'integrar i articular diferents actors de diferents àmbits. Aportar sabers i recursos provinents de les organitzacions de referència o bé de les seves xarxes de vinculació i connectivitat entre persones i organitzacions diverses. En referència als sabers i recursos, podem destacar les dinàmiques d'intervenció grupals pròpies de la formació del treball social, l'assemblea i l'ús de les noves tecnologies per millorar l'articulació entre els actors.
- Contribuir a la capacitat de les persones i els grups, a partir del potencial de la gent i fent valer les fortaleses de la comunitat, accentua els aprenentatges col·lectius dels processos que es comparteixen i es viuen. Si valorem com a important la intervenció comunitària, considerem que hem de dotar la societat d'espais de formació perquè tothom conegui la metodologia del treball

comunitari i així construir processos de transformació més enriquidors i que donin resposta plena a les necessitats de la població.

- *Aportar una actitud crítica i reflexiva de la intervenció i l'exercici del poder.* Els treballadors i treballadores socials fem acompanyament i suport i potenciem especialment l'apoderament de les persones i de la comunitat, i no tant un lideratge propi. Buscar que els protagonistes siguin la mateixa comunitat.
- *Acompanyar i potenciar en el procés de participació.* Identificar els diferents agents locals de la comunitat i donar-los veu, reconeixent les seves inquietuds, necessitats i opinions sobre els temes que els afecten fomentant l'esperit crític.
- *Situar les persones al centre de la societat i les polítiques,* i, en conseqüència, promoure la lluita pels drets garantits que posi fi a la aplicació d'unes polítiques socials residuals lligades a la creació d'uns serveis socials amb la funció de "calaix de sastre" de tot allò que el sistema no ha considerat prioritari.

Pel desplegament d'aquestes habilitats i aportacions pròpies del treball social, cal comptar amb el suport de les institucions on treballem. Sovint, fan que la nostra pràctica quedi limitada, ja sigui per manca d'inversió en polítiques socials, així com de recursos, de flexibilitat horària o d'enfocament de la pràctica. Cal trobar l'equilibri entre els encàrrecs de les institucions públiques i privades i les necessitats reals, una feina que ha d'anar de bracet de l'abandonament del despatx, així com del pas de l'atenció individual a l'acció comunitària.

Tipologies de processos comunitaris que poden promoure el rol del professional

Podem identificar diferents tipologies de processos comunitaris, en què el rol del treballador social pot complir funcions diverses. Una és la promoció de processos d'organització comunitària a partir de situacions individuals que arriben al servei i que connecten diferents persones al voltant d'una mateixa situació-problema (grups en situació de vulnerabilitat), i l'altra, a partir de les

necessitats del territori. En aquest sentit, volem alertar del parany de promoure només, des dels serveis socials bàsics, processos comunitaris a partir del que es detecta en l'atenció individual, perquè es tracta d'una realitat esbiaixada i que cal posar en relació amb el conjunt del territori i amb les dinàmiques ja existents.

Tanmateix, constatem que, en molts casos, és a partir del treball d'atenció individual que es detecten situacions que són susceptibles d'abordar-se des de l'àmbit comunitari. És a dir, que hi ha un recorregut des de la dimensió individual fins a la dimensió comunitària, i que un mateix professional pot fer tot aquest procés de connectar un àmbit amb un altre. Tot i així, també observem el perill de pensar que un mateix professional hauria de saber fer de tot; és a dir, tenir competències per saber actuar en diversos àmbits i fer-ho a la vegada.

D'altra banda, també ens podem trobar donant suport a experiències comunitàries impulsades des del territori (fer xarxa, donar eines, ajudar l'organització). Entenem que no sempre hem de liderar processos, sinó que part de la nostra tasca professional pot consistir a acompanyar iniciatives que venen de l'exterior de l'organització. Partim de la base que, per la nostra posició, podem adquirir un rol de poder, i és en funció de com orientem aquest rol i com treballem amb el subjecte que l'experiència podrà ser transformadora i el nostre possible lideratge podrà ser positiu per al procés.

Ètica i política del Treball Social Comunitari

Enfocament que ha de tenir el treball social comunitari perquè tingui una perspectiva transformadora. Prendre posició des de la mateixa acció professional

Tot posa de manifest que constituïm un recurs per a la transformació social. Som conscients que tenim un marge de "poder" inherent al rol professional que cal saber trobar i exercir, i alhora ens hem de preguntar què n'hem de fer, perquè sabem que la neutralitat no existeix ni és possible. Aquest poder el

podem identificar en de la relació interpersonal amb els subjectes, en l'exercici ètic per la responsabilitat social atorgada per la societat, i en els mateixos sabers disciplinaris de la professió (Pelegrí, 2015).

En aquest sentit hem constatat que som subjectes de poder (sabers, mètodes, sistemes organitzatius, actituds...) i objectes de poder (ordres, normes, pressions, mandats, protocols, burocràcia...), i sovint exercim un poder vicari procedent del mandat d'altres: limitacions en l'atenció segons si es tenen papers o no, exigència de complir determinades normes i requisits, etc.

Com a subjectes de poder, l'exercim a través del sabers, els procediments i les actituds. I com a objectes, estem fortament lligats a les servituds del context, les normes, les ordres, la burocràcia.

Un primer posicionament que trobem al nostre entorn és la impotència adquirida. Consisteix a partir del pressupòsit que no és possible canviar res, suposa rendir-se a la impotència, i per tant resignar-se a acceptar la situació tal com es presenta. De ben segur que aquest posicionament és impropï del treball social.

El posicionament social i polític dels professionals té a veure amb l'orientació epistemològica de cadascú, i amb els valors que, per a cadascú, prenen significat en l'exercici del treball social. Hernández, Martín i Rodríguez-Villasante (2002) plantegen tres grans línies d'orientació en les ciències socials: la línia "adaptativa-conservadora", en la qual s'intenta adaptar les persones al medi on viuen sense cap reflexió crítica; la línia "educativa-reformadora", que consisteix a canviar coses sense tocar les estructures de fons; i les línies "transformadores" de caràcter crític, que partint d'una anàlisi global evidencien la interrelació entre els aspectes micro i macro i busquen que tots siguem capaços d'assumir quotes de poder sobre les nostres vides. I encara en el marc de les línies transformadores, defineix dos sistemes de treball: el tipus "huracà", que ho capgira tot, que vol canviar-ho tot d'entrada; i el tipus "llavor", que es fica a les esclletxes del sistema i que, a poc a poc, a mesura que creix, és capaç de transformar estructures.

Per a Pelegrí (2015), aquest tema va molt lligat als valors que cadascú té sobre què significa la professió, i si som coherents, aquests valors es veuen reflectits

en la posició que prenem. Així, els professionals tenim una ètica que ens dona un marc des d'on actuar, i és en cadascun dels nostres llocs i estratègies d'intervenció (individual, de grup o comunitari) que prenem posicionaments polítics i fem política. Tot això es concreta en les formes de treballar, en l'exercici de les decisions que prenem.

En aquesta línia, apunta tres **pilars en els quals basar l'exercici de la nostra professió, entesa des d'una perspectiva de canvi i transformació** en què no som nosaltres qui exercim poder sinó que som capaços també de promoure l'apoderament de les persones amb qui treballem. Aquests tres pilars són l'apoderament, la participació i l'organització, que actuen com a cercle virtuós i s'alimenten els uns als altres.

L'apoderament, entès en sentit positiu, està relacionat amb el concepte de conscienciació de Freire (1971), i el podem entendre des de diferents dimensions:

- El desenvolupament de competències per afrontar autònomament els problemes (les situacions socials que obstaculitzen el creixement econòmic, social i espiritual de les persones i comunitats) i de la responsabilització, des de la definició de la pròpia identitat, del que som i del que volem ser.
- La participació, de moltes maneres, de moltes menes. Ens referim, especialment, a una manera de treballar sistemàtica, al compromís de fer "amb" cura i vigilància per no ser instrumentalitzats per les institucions.
- L'organització com a comunitat d'interessos, i una manera efectiva d'aconseguir canvis productius. Segons Alinsky (2012), "el canvi ve del poder, i el poder ve de l'organització" (p. 137).

Reconèixer el posicionament eticopolític des d'on actuem és clau per a la funció transformadora. El posicionament professional s'enforteix quan està sostingut per uns principis eticopolítics que guien i acompanyen el professional, al marge del marc laboral dels serveis socials on treballa. Per tant, quan s'actua en espais fora de l'àmbit laboral també s'actua des d'un posicionament ètic professional. La nostra mirada ens acompanya i impregna el fer, dins i fora dels entorns laborals.

L'escenari comunitari és un terreny abonat a la confluència de diversos actors en un territori i la presència de processos de treball oberts. És a dir, la dinàmica de treball compartit entre actors diversos porta els professionals a desenvolupar accions a vegades poc consensuades amb les institucions que representem, generant una certa inseguretat. Aquests dos elements ens porten, probablement, com a professionals, a interrogar-nos sobre les funcions que exercim des de les institucions i llocs professionals que ocupem.

Presència del treball social en les pràctiques comunitàries

En aquest punt, qüestionem el lideratge dels professionals del treball social en les pràctiques comunitàries i assenyalem que hi ha hagut un canvi d'època en relació amb la figura professional.

Als anys 60 a Catalunya, la vessant comunitària va ser un eix central en el desenvolupament de la tasca dels professionals del treball social. El paper dels treballadors socials com a suport a l'incipient moviment veïnal, o bé la tasca que van dur a terme als centres socials creats per Càritas o als centres parroquials, pretenia superar les limitacions que el règim franquista provocava en la vida de la gent a escala de barri.

A partir d'aquestes pràctiques, als anys 70 es van pensar i crear les bases teòriques del que després seria el treball social comunitari. Posteriorment, a principis dels 80, i amb la democratització de les institucions es despleguen els serveis bàsics, el moviment veïnal es desmobilitza perquè els líders més significats del moviment entren a formar part dels nous ajuntaments. La ciutadania delega a l'Administració la resolució dels problemes que presenten les poblacions.

Posteriorment, es fa evident que l'Administració per si sola no pot fer front al deteriorament de les condicions de vida que mostren alguns territoris, sense la concurrència de la ciutadania, grups i entitats i sense la complicitat dels serveis públics del territori. Simultàniament, moltes associacions de veïns i entitats reivindiquen un paper actiu per a l'abordatge dels dèficits culturals, urbanístics, econòmics, educatius i socials.

En aquest marc, cap als anys 90 cristal·litzen experiències molt significatives de col·laboració entre ciutadans, associacions de veïns, administració (ajuntaments i Generalitat), entitats i serveis. Primer, amb els plans integrals, i més endavant, amb els plans de desenvolupament comunitari. Aquestes experiències contrastaven amb el model de desplegament dels serveis socials basat principalment en l'atenció individualitzada i familiar, a excepció d'ajuntaments com el de Girona, que aposten per liderar aquests processos de desenvolupament comunitari des dels mateixos serveis socials. En el desenvolupament professional del treball comunitari s'hi sumen, a més de treballadors socials, altres professionals d'altres disciplines que incideixen en la participació i pràctica comunitària des d'una perspectiva global.

En els darrers anys, sobretot arran del 15M, s'han generat noves formes d'organització ciutadana molt flexibles centrades en la defensa dels drets socials i en la reivindicació del poder de decidir sobre les polítiques que afecten la seva vida. Per exemple, les Marees, la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca (PAH), les iniciatives legislatives populars, etc. Aquest sorgiment de nous moviments socials contrasta amb el moviment associatiu més tradicional.

Ara és la mateixa població civil organitzada a través dels moviments socials qui ha articulat la resistència i reivindicació per a l'accés i exercici de drets com l'habitatge, les pensions, contra les retallades de serveis, etc. Els professionals s'han fet presents, d'una banda, amb postures activistes des de l'àmbit personal (independentment de les organitzacions a què pertany laboralment), i de l'altra, en menor mesura, han exercit un paper de dinamitzador, catalitzador, aglutinador o activador de processos entre actors diversos, en zones o àmbits determinats, i en alguns casos s'han incorporat en processos iniciats per altres, col·laborant-t'hi des dels mandats laborals, aprofitant els marges que aquests espais ofereixen.

Trenquem clixés: per què el treball social s'associa a la gestió de recursos

Constatem l'enorme influència dels marcs institucionals sobre la praxi professional. I es posa de manifest el paper reduït que en l'actualitat juguen els serveis

socials bàsics en els processos de desenvolupament comunitari o a l'hora d'impulsar accions comunitàries, i ens preguntem per què passa.

Això s'explica pel pes que té l'estructura dels serveis socials sobre la pràctica del treball social. La primera, centrada en la gestió dels drets, i la segona, en les relacions i l'autonomia dels subjectes. Les organitzacions amb fortes regulacions aporten als professionals "falses" seguretats. Els marcs oberts demanen aptituds i sabers per la gestió de la incertesa i un dinamisme constant implícit en la pràctica comunitària

Aquesta situació ha comportat algunes paradoxes i contradiccions entre els discursos de les institucions, que volen impulsar el treball comunitari, i la pràctica quotidiana dels professionals, sovint mancada d'espais creatius i col·laboratius per dur-la a terme. Si bé aquest és un aspecte important, no és determinant, perquè s'observa que la pràctica comunitària coincideix amb equips i professionals motivats.

En aquest punt, tornem a recuperar la importància del posicionament dels professionals i de la transformació de les zones de confort i de falsa seguretat professional vinculada a l'estructura dels serveis socials i a la gestió (continent) per poder avançar cap a la pràctica del treball social (contingut). I defensar així d'aquesta manera la dimensió política de transformació que té el treball social, compatible amb els encàrrecs d'intervenció social.

Sovint, els encàrrecs institucionals són prou generals i abstractes per permetre als professionals una concreció dels objectius i de les metodologies que permeti trobar marges per impulsar pràctiques comunitàries.

Prenent com a punt de partida el posicionament professional que cadascú adopta individualment o de manera col·lectiva, veiem que som els mateixos professionals els que ens qüestionem les situacions socials que veiem i és des d'aquest lloc que busquem els marges dins de les organitzacions i els encàrrecs. Ens toca enfrontar-nos a una qüestió ambigua dins del treball social: "podem promoure el canvi, sense alterar l'ordre?" (Álvarez-Uría i Varela, 1977, p. 170-171). Les respostes, sens dubte, són diverses: intentar canviar (actuant, resistint o fent objecció) o subjugar-nos i adaptar-nos. Som els professionals els que cerquem les possibilitats per a l'exercici d'una pràctica professional més coherent i com-

promesa amb els principis eticopolítics. Com s'indica al Decàleg dels Serveis Socials Bàsics, els serveis socials bàsics han de potenciar el treball comunitari com a mecanisme d'integració social que promou la cohesió social, la democràcia participativa i la inclusió social. Els serveis socials bàsics han de recuperar la seva posició com a agents significats al territori, connectats, oberts, disponibles per a la comunitat –i amb ella– en l'abordatge grupal i comunitari de les seves necessitats socials. Per a això, cal facilitar l'arrelament de l'equip al territori per participar en la resolució dels seus problemes específics, a partir d'un diagnòstic participatiu (resposta de la Comissió de Serveis Socials Bàsics a la pregunta "Els treballadors socials dels serveis socials bàsics d'atenció social han de fer treball social comunitari? Quin rol hi han de jugar?").

El Context Organitzatiu: **Límits i oportunitats** **del Treball Social Comunitari**

Aquest punt gira al voltant d'una reflexió i un debat sobre com han de ser les organitzacions per facilitar i fomentar el treball social comunitari, i quina hauria de ser l'organització dels sistemes de serveis socials perquè sigui possible un enfocament comunitari de l'acció social. Com construïm respostes de l'organització col·lectiva dels serveis socials bàsics? O en col·laboració amb altres? I quina espais connectors i de permeabilitat hi hauria d'haver.

El treball social comunitari és un posicionament polític que implica els professionals, les organitzacions i la societat. Per tant, cal anar més enllà de la seva consideració com a metodologia d'intervenció i dimensió del treball social.

El fet de "prendre partit" és un element clau i de centralitat en el context social d'avui, perquè travessa de baix a dalt el professional, l'organització on desenvolupa la seva funció i la societat mateixa. Prendre partit implica mullar-se i fer una aposta per uns valors, acceptant que no existeix la neutralitat ideològica.

El treball social comunitari serà més sòlid com més coherència hi hagi entre el posicionament dels professionals, el de les organitzacions i el de la societat.

A continuació descrivim els aspectes que ens semblen més destacables de cadascun dels actors.

Pel que fa al posicionament professional en el marc de les organitzacions

L'experiència professional descriu que la motivació que tenen els professionals del treball social cap al treball comunitari els predisposa a tenir una actitud activa a l'hora de llegir la realitat social i generar espais de creació d'alternatives que articulin respostes dins de la comunitat davant de situacions de desigualtat.

Sens dubte, aquesta motivació és clau per empènyer els professional a incorporar sabers i eines diverses per desenvolupar les habilitats que requereix l'àmbit comunitari. Però aquest motor intern no és suficient si no va acompanyat d'una coherència amb l'encàrrec de l'organització, que vagi més enllà del discurs, i es tradueix en la pràctica, amb elements que facilitin aquest enfocament dins dels equips. La necessitat, doncs, d'una direcció tècnica que dissenyi i desenvolupi un encàrrec amb estratègies i instruments d'implantació. Cal, per tant, una coherència entre el discurs polític i l'encàrrec tècnic.

Quan el professional motivat es troba en una organització que no prioritza aquesta funció, observem que les iniciatives queden reduïdes al terreny del "voluntarisme" del professional, que ha de buscar la manera de fer espai entre els seus encàrrecs habituals. Això explica que les pràctiques comunitàries es redueixin a petits projectes col·lectius, més o menys aïllats, de curt termini, desarticulats dels serveis i entitats. En aquestes condicions, tot el potencial comunitari queda greument minvat i afecta negativament la motivació i la iniciativa sostingudes dels professionals impulsors.

Arran de l'anàlisi que hem fent al llarg d'aquestes sessions, hem observat que el posicionament professional davant del treball comunitari sovint va acompanyat pel pes que donem a la dimensió col·lectiva en l'àmbit de la vida personal i quotidiana del treballador social.

Entre el professional i l'organització, hi trobem els equips. Uns espais entesos com a "comunitats de pràctica", com a espais d'aprenentatge i construcció

de sabers que es construeixen a partir de les experiències i trajectòries de treball. També són nuclis de suport i complementarietat, i poden ser nuclis generadors de dinàmiques *creActives* en un context d'absència de recursos socials. I nuclis, també, de posicionament polític dins de les organitzacions per a la reivindicació del paper protector de l'estat.

Per tant, la motivació professional és important, però no és suficient, cal que vagi acompanyada d'un posicionament de l'organització, que doni prioritat al treball comunitari.

Pel que fa a la posició de les organitzacions

Els encàrrecs de les organitzacions no poden quedar-se només en l'àmbit dels discursos, sinó que requereixen, també, posicionaments valents que posin a disposició dels professionals mesures facilitadores (espais, temps, organització, etc.).

Ha d'haver-hi una coherència entre el discurs polític i l'encàrrec tècnic. Cada part de l'organització (polítics, tècnics i altres professionals en general) ha de tenir una actitud i una predisposició per aconseguir un sistema obert a la crítica, reflexiu i amb capacitat transformadora.

Un aspecte important és la necessitat d'insistir en la flexibilització de les competències professionals definides formalment per l'organització (en relació amb el lloc de treball), dels horaris, entre d'altres. Els professionals han de disposar de la formació necessària en cada moment, així com dels instruments, amb una actitud flexible, de treball en equip i proactiva i compromesa amb la transformació social.

En aquest punt posem de manifest la necessitat de debatre sobre els models organitzatius que més facilitarien el treball comunitari. D'una banda, els models que aposten per tenir professionals especialitzats (treballadors comunitaris) dins dels equips bàsics –és el model, per exemple, dels serveis sociosanitaris del Quebec–; de l'altra, els models en què tots els membres de l'equip incorporen el treball comunitari dins dels seus àmbits¹ –és el model del serveis socials bàsics de Gavà.

1 Aquest debat es genera a partir dels resultats de la tesi doctoral de Marta Ballester, una recerca comparativa sobre el treball comunitari en els centres de serveis socials del Quebec i a Catalunya.

La incorporació d'una figura professional especialitzada en treball comunitari aporta avantatges en la mesura que fa més visible l'encàrrec polític, en potencia l'equiparació amb la resta d'àmbits d'intervenció i, en general, la consolidació i permanència del treball comunitari, tant dins les organitzacions com davant la comunitat. Però alhora també comporta el risc que la resta de membres de l'organització i de la mateixa societat s'inhibeixin, perquè deleguen als treballadors comunitaris la responsabilitat i iniciativa d'actuar en aquest àmbit.

D'altra banda, cal tenir en compte les contradiccions emergents que condicionen el desenvolupament del treball comunitari dins dels serveis socials bàsics. En primer lloc, la contradicció que emergeix en la descripció que fa la mateixa Llei de serveis socials quan expressa que el treball comunitari és un àmbit que s'ha de desenvolupar, en contradicció amb una forta regulació que atorga als serveis socials bàsics l'encàrrec d'avaluar i gestionar prestacions (precàries) del sistema de protecció social. En són alguns exemples la llei de la dependència, la llei de pobresa energètica, normatives i menjadors escolars, etc. Aquests encàrrecs col·lapsen els serveis bàsics de gestió i burocràcia en detriment del treball social (amb un desavantatge clar del treball social comunitari respecte a la resta) i porten els professionals a participar de la violència estructural que exerceixen les organitzacions institucionals, on les polítiques exclouen i generen desigualtats entre els ciutadans amb drets i els que no en tenen.

La càrrega administrativa sobre els serveis socials bàsics ha fomentat, d'una banda, que noves generacions de professionals es quedin situats en posicions de confort i refugi al voltant de la gestió, adaptant-se als encàrrecs tecnocràtics desplegats en els darrers 20 anys, reduint el treball social a la mínima expressió. I d'altra banda, ha provocat un desplaçament (externalització i subcontractació) del treball comunitari cap a entitats socials externes amb contractes administratius precaritzats pel pes de les clàusules econòmiques en detriment de la qualitat. Aquesta contractació externa s'ha dut a terme sobretot en projectes col·lectius amb la comunitat, amb molta diferència respecte a altres àmbits del treball social.

Podem interpretar aquesta situació com una forma de preservar els interessos prioritaris de les organitzacions en el control directe d'unes àrees per sobre

d'altres, i com a estratègia adaptativa de les mateixes organitzacions per evitar revisar el model de treball actual que implicaria negociar canvis en els drets laborals dels treballadors. Els professionals també han de poder col·laborar en la transformació d'aquests models organitzatius per impulsar el treball comunitari.

En síntesi, les organitzacions tenen un paper clau per ajudar a despertar la curiositat dels professionals i acompanyar-los a treballar en l'àmbit comunitari. Una organització que fomenti el treball comunitari i que concreti la prioritat dels seus encàrrecs amb objectius a curt, mitjà i llarg termini, faciliti espais de treball, creï possibilitats amb formes organitzatives flexibles, també contribuirà que els professionals adoptin posicionaments comunitaris i els ciutadans reclamin aquestes formes de fer davant de situacions socials que requereixen respostes creatives per anar més enllà de les formes de subsistència que menysvaloren els subjectes i minven el potencial dels professionals si es redueixen a aquesta funció.

Pel que fa al posicionament de la societat

Els sistemes de protecció (salut, educació i serveis socials) es veuen travessats per l'efecte de les polítiques econòmiques neoliberals i de mercat, que han debilitat el paper dels estats com a garants de la protecció dels ciutadans a uns nivells incommensurables. Aquesta situació ha implicat la renúncia a la visió d'accés universal de la ciutadania com a subjectes de ple dret. La qual cosa ha comportat conseqüències greus en les polítiques socials i retallades en els sistemes de protecció social establerts (salut, treball, habitatge, educació), que presenten deficiències i límits greus que deixen fora nombroses situacions socials que abans hi tenien cabuda.

Es posa de manifest que els serveis socials s'acaben configurant com un sistema subsidiari de les deficiències dels altres sistemes, i hem de reconèixer que els serveis socials també són un sistema que expulsa. Aquesta anàlisi ens porta a provocar un debat social en què la societat es preguntí: Els serveis socials s'han de cenyir a la població exclosa i acceptem el lloc de recipient o "cul-de-sac" dels dèficits de la resta de subsistemes? O, per contra, cal teixir aliances per articular un front comú entre els sistemes reivindicant que el treball

comunitari té un enfocament preventiu? La incorporació de la comunitat a la recerca de respostes i canvis en els models de protecció crea subjectes actius.

És necessari un treball en xarxa col·laboratiu i proactiu entre l'organització i el territori des de la dimensió de les entitats, la societat civil i la ciutadania en general. Entenem que el treball social comunitari tindrà més solidesa en la mesura que hi hagi una coherència entre el posicionament professional, l'organització i la societat.

Cal fer-se més present en la comunitat i cal tenir en compte que amb el treball social comunitari la ciutadania, l'organització i qui lidera aquestes organitzacions s'aproximen. Per poder desenvolupar l'acció comunitària cal establir canals de comunicació i organització comunitària entre la societat civil i els professionals i representants polítics de l'organització. És necessari crear estructures que donin espai i temps per a aquest desenvolupament.

L'avaluació de l'acció comunitària ha de ser el termòmetre que validi aquesta pràctica professional i sigui valorada per tots els actors participants. Cal generar un procés de treball, de complicitats entre tots els actors.

Alguns reptes en relació amb el context social, econòmic i polític i el treball social comunitari

1. Viure el moment actual com a oportunitat.

El moment de crisi actual, el volem viure com una oportunitat de qüestionament i revisió de la posició dels professionals per crear un moviment expansiu dins de la professió que propiciï la interpel·lació i revisió del posicionament (explícit/implícit) que adoptem en les nostres pràctiques. D'altra banda, també valorem que la pràctica del treball social comunitari ha d'estar incorporada a la nostra professió, independentment del moment social, econòmic i polític en què estem vivim. El treball social comunitari no ha de ser una opció, sinó que ha d'estar integrat a la nostra metodologia de treball social.

2. Compromís personal i col·lectiu com a professionals del treball social.

Cal una actitud activament compromesa per part de la professió i dels professionals. Per tant, hauríem d'interpel·lar els contextos institucionals i organitzatius, aportant recursos i temps a la col·laboració i la cooperació amb

els nous moviments socials. El treball en equip amb aquests moviments es fonamenta en la implicació mútua i en identificar mecanismes per vincular els col·lectius més vulnerables i que pateixen més exclusió en els diferents processos de treball.

El que cal és actuar com a col·lectiu professional, a més de fer-ho des de la militància personal, per canviar el concepte i els discursos del treball social com una professió de prestadors i amb un contingut assistencialista. Hi ha una simbiosi treball social - serveis socials que té atrapat el treball social. Hi ha certa tendència a no separar els treballadors socials dels serveis socials. Aquesta separació es podria fer si els treballadors socials es desmarquen de les seves institucions. Cal plantejar-se si es pot fer un treball social diferent des dels serveis socials. En cas afirmatiu, s'hauria de veure com es construeix un altre relat diferent. Els encàrrecs institucionals també defineixen el treball social que es fa i influencien el posicionament professional. Per exemple, si analitzem l'actual política de distribució dels escassos recursos socials ens adonarem que es tracta d'una política subsidiària i molt mal resolta d'una renda garantida de ciutadania (RGC), actualment en debat al Parlament. Una bona política de garantia de rendes seria l'única estratègia que permetria assegurar uns mínims bàsics a la població amb rendes baixes i que facilitaria als professionals poder desenvolupar més i millor el treball de grup i comunitari, que en l'actualitat, malgrat la rellevància professional, són malauradament pràctiques reduïdes dins de la professió.

3. La defensa del benestar requereix dels professionals de tots els sistemes públics de protecció social, també la seva orientació comunitària i apoderadora.

Els professionals del treball social no som els únics dins del sistema de benestar social. Hi ha un encàrrec social vinculat a la salut, l'habitatge, l'educació..., que implica totes les professions.

D'aquesta manera, cal identificar mecanismes de col·laboració entre els diferents subsistemes (educatiu, salut, social), que permetin activar processos perquè aquesta defensa sigui conjunta i s'orienti amb una perspectiva comunitària.

4. L'especialització professional en treball comunitari és un tema que cal seguir debatent.

Avui dia, hi ha dos tipus de models. Per una banda, l'especialitzat, en què un professional de l'equip s'encarrega de liderar el treball social comunitari; i per altra banda, equips en què la tasca de treball social comunitari la duen a terme tots els professionals. Queda pendent debatre i valorar quin model és més adequat en el context actual.

5. Tenir veu en les polítiques públiques.

Des de la perspectiva del treball social, els professionals aportem una visió holística i global. Cal preparar-se per exercir la nostra veu en les polítiques públiques, defensar que se'ns escolti i preparar-nos quan se'ns pregunta pel nostre posicionament. Aportar el nostre coneixement i saber fer és un acte de responsabilitat col·lectiva.

D'altra banda, cada vegada més es reconeix la importància d'escoltar directament la veu de la població amb la qual treballem. El repte és que sigui un reconeixement dels subjectes i no un requisit protocol·lari.

Des d'aquest punt de vista, entenem que són imprescindibles els processos participatius i vinculants que es promouen des d'un principi de subsidiarietat (allò que es pot decidir en un territori local determinat, que no es decideixi en un de més ampli –places, comunitats, serveis, barri, ciutat, país...–).

6. Generació de discurs.

La necessitat de generar discurs requereix de la participació de diferents perfils professionals tal com es dona dins la Comissió de Treball Social Comunitari (professorat universitari, treballadors socials d'atenció directa de l'àmbit de serveis socials i de la salut, estudiants de treball social, treballadors socials recentment titulats en recerca activa de feina, etc.).

El procés seguit al llarg d'aquests dos anys ens ha mostrat fins a quin punt és necessari visualitzar les diferents pràctiques, reflexionar-hi i sistematitzar els

continguts. En aquest sentit creiem que cal avançar en una aliança entre la pràctica professional i el món universitari, una aliança que ha de ser beneficiosa per a les dues parts.

Ens hauríem de plantejar la possibilitat d'implementar comunitats de pràctiques professionals i de la universitat en el marc del Col·legi.

Entre altres temes, cal també incidir en la definició i interrelació entre el treball en xarxa, en grup i la intervenció comunitària.

7. Treball en coherència.

És un repte alinear una posició ètica, els coneixements teòrics, els sabers pràctics, les metodologies i les habilitats en el marc de les organitzacions.

8. La necessitat de la transformació social i les necessitats pràctiques.

Queda pendent identificar mecanismes per vincular les necessitats bàsiques, imperioses i immediates, de bona part de la població amb la qual treballem en l'acció comunitària.

9. Ampliar aquest debat i reflexió a diferents interlocutors.

És un repte incloure diferents interlocutors per seguir nodrint i aprofundint aquest debat, que té com a objectiu revisar la nostra pràctica i incorporar noves creences, actituds i maneres de fer orientades a seguir transformant i millorant la societat.

Aquests interlocutors podrien ser:

- Treballadors socials que van iniciar el treball social comunitari en altres contextos històrics, així com també altres persones significatives en els processos de transformació social actuals.

- Professionals destacats d'altres disciplines (antropòlegs, psicòlegs, terapeutes, sociòlegs, mestres, infermers, metges) que tinguin una trajectòria reconeguda en el marc del treball comunitari.
- Universitats que ofereixen títols de grau i postgrau en Treball Social per formar els estudiants del Treball Social fent-los competents en el treball social comunitari i compromesos amb els interessos de la majoria de la població.
- Departaments de la Generalitat en què el treball social comunitari té o pot tenir un pes substancial: Treball, Afers Socials i Família, Educació, Salut, Habitatge (Secretaria), Cultura. Organitzacions legislatives i de govern que haurien d'incloure aquesta dimensió del treball social, no només en la normativa i plans d'actuació, sinó també permetent i impulsant les formes organitzatives més eficaces que ho fan possible. Entenem que els drets de les persones, la gestió justa del que ens és comú i el desenvolupament sostenible de les nostres societats requereix de treballadors socials preparats i decidits a participar en "un món comú en què lluitar, viure i crear" suposi la superació de "la particularització dels mons viscuts" (Garcés, 2009, p. 4), representada pel concepte de comunitat.
- Representants polítics de les administracions locals.
- Ciutadania, que pugui expressar quines són les necessitats de la seva comunitat i què cal fer per satisfer-les.
- Gent militant de moviments socials.

Referències

- Alinsky, S. D. (2012). *Tratado para radicales. Manual para revolucionarios pragmáticos*. Madrid: Traficantes de Sueños.
- Álvarez-Uría, F., Varela, J. (1997). *Genealogía y sociología. Materiales para repensar la modernidad*. Buenos Aires: Ediciones El Cielo por Asalto.
- Freire, P. (1971). *Pedagogía del oprimido*. Buenos Aires: Siglo XXI.
- Garcés, M. (2009). Un mundo entre nosotros. *Revista la fuerza del anonimato*, 5-6, 1-5. Obtingut de http://espaienblanc.net/?page_id=759
- Hernández, M. D., Martín, P., Rodríguez-Villasante, T. (2002). Estilos y coherencias en las metodologías creativas. En F. J. Garrido, T. Rodríguez-Villasante (Coord.), *Metodologías y presupuestos participativos* (p. 17-42). Madrid: IE-PALA.
- Pelegrí, X. (2015). Entre acomodar-se i desobeir! Rol i posicionaments ètics professionals de Treball Social. (Dissertació no publicada). Col·legi Oficial de Treball Social de Catalunya, Barcelona.
- Riera, C. (2015). Com hem de llegir el context actual? (Dissertació no publicada). Col·legi Oficial de Treball Social de Catalunya, Barcelona.

Participants

Per part de la Comissió de Treball Social Comunitari del Col·legi:

Bet Barbara
Ferran Cortes
Francina Planas
Helena Vilà
Joan Carles Vega
Laura Marino
Loida Mejias
M. Antonia Bonaventura
Marta Ballester
Núria Prat
Rosa M Alemany
Sara Castel
Sergi Sanz
Tomasa Bañez

La Comissió de Serveis Socials Bàsics del Col·legi i, especialment:

Clara Santamaria
Montserrat Rosaura

Col·laboradors en el cicle:

Carles Riera
Claudia Mañà
Israel Ureña
L'equip dels Serveis Socials Bàsics de l'Ajuntament de Gavà
Laia Viñas
Miriam Garcia
Noelia Sotus
Xavier Pelegrí

Persones que han aportat la seva visió en el *feed-back* final:

Guida Obrador
Jaume Botey
Martí Olivella
Teresa Aragonès
Teresa Crespo
Xavier Pelegrí

COL·LEGI OFICIAL
DE TREBALL SOCIAL
DE CATALUNYA

www.tscat.cat

